

20. Μουσικές φόρμες

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις πως, όταν ο ρυθμός και η μελωδία αποφασίσουν να συνεργαστούν, μπορούν να φτιάξουν τα πιο όμορφα μουσικά έργα με τη δική τους μορφή, με τη δική τους μουσική φόρμα.

Η γη μας!

Πάνω σε αυτήν ζούμε και μαζί με εμάς και χιλιάδες άνθρωποι από άλλες χώρες και διαφορετικούς λαούς.

Άνθρωποι με διαφορετικά χαρακτηριστικά, με διαφορετική μορφή.

Δεν είναι όμως μόνο οι άνθρωποι που διαφέρουν μεταξύ τους.

Αν κοιτάξεις γύρω σου, πολλά άλλα πράγματα έχουν διαφορετική μορφή.

Παρατήρησε προσεκτικά τις παρακάτω εικόνες.

Σκέψου τις διαφορές και τις ομοιότητες που έχουν και συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Είναι και τα δύο σπίτια, αλλά με διαφορετική μορφή.

Καιρικά φαινόμενα με διαφορετική μορφή.

Οχήματα με διαφορετική μορφή.

Το ξέρεις ότι και στον κόσμο της μουσικής τα διάφορα μουσικά έργα έχουν τη δική τους μορφή;

Η μορφή των μουσικών έργων στον κόσμο της μουσικής ονομάζεται **φόρμα**. Πολλά μουσικά έργα έχουν την ίδια μουσική φόρμα, αλλά πάλι έχουν διαφορετική.

Στη μουσική ισχύει:
φόρμα=μορφή

Για να γράψουμε ένα μουσικό έργο δε χρησιμοποιούμε γράμματα και λέξεις, αλλά τα σύμβολα που απεικονίζουν μουσικούς ήχους. Ήχους και σύμβολα που αν μπουν στη σειρά σχηματίζουν μία πρόταση που στον κόσμο της μουσικής ονομάζεται **μουσική φράση**.

Πολλές μουσικές φράσεις μαζί δημιουργούν ένα μουσικό έργο. Μέσα σε ένα μουσικό έργο πολλές φορές μια μουσική φράση μπορεί να επαναλαμβάνεται. Αυτή η μουσική φράση συνήθως αποτελεί το θέμα του μουσικού έργου.

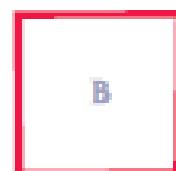

Πολλοί συνθέτες όταν γράφουν ένα μουσικό έργο χρησιμοποιούν και αναπτύσσουν ένα μουσικό θέμα (όπως κάνεις εσύ όταν γράφεις έκθεση), άλλοι πάλι συνθέτες γράφουν και αναπτύσσουν μέσα σε ένα μουσικό έργο περισσότερα από ένα μουσικά θέματα.

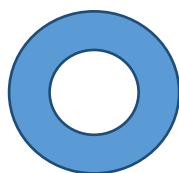
Πώς όμως μπορείς να διακρίνεις τη φόρμα των μουσικών έργων;

Κοίταξε προσεκτικά τα γεωμετρικά σχήματα και φαντάσου ότι κάθε σχήμα αντιπροσωπεύει και ένα μουσικό θέμα.

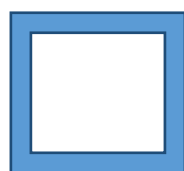
Ο κύκλος αντιπροσωπεύει το **A** μουσικό θέμα και το τετράγωνο το **B** μουσικό θέμα.

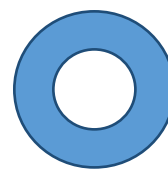
Προσπάθησε τώρα να φτιάξεις μια ζωγραφιά βάζοντας τα παραπάνω γεωμετρικά σχήματα με την εξής σειρά: κύκλος-τετράγωνο-κύκλος. Γράψε κάτω από κάθε σχήμα μέσα στο κουτάκι το μουσικό θέμα που του αντιστοιχεί.

A

B

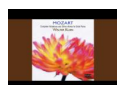
A

Το ξέρεις ότι η μορφή της ζωγραφιάς που έφτιαξες μπορεί να είναι και η μορφή (φόρμα) ενός μουσικού έργου ή ενός τραγουδιού;

Στον κόσμο της μουσικής αυτή η φόρμα ονομάζεται **τριμερής** και συμβολίζεται **A B A**.

Τριμερής
μορφή.
ABA

ΑΚΟΥΣΤΕ
ΜΕΧΡΙ
00:31

Θυμάσαι το τραγούδι «Φεγγαράκι μου λαμπρό»;
Άκουσε... ο Β. Α. Μότσαρτ έγραψε ένα μουσικό έργο βασισμένο στη μελωδία του.

Δες παρακάτω την παρτιτούρα του τραγουδιού «Φεγγαράκι μου λαμπρό», η μελωδία του έχει μουσική φόρμα **A B A**.

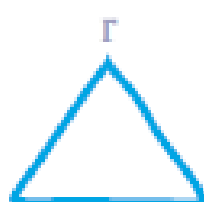
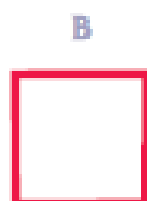
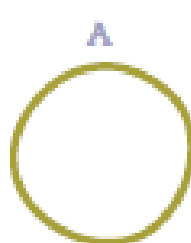
Προσπάθησε κι εσύ να τραγουδήσεις μαζί με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου το παραπάνω τραγούδι χρησιμοποιώντας αντί για τα λόγια του τραγουδιού τη συλλαβή «Τα» για τα τέταρτα.

Όταν τραγουδάς το Α θέμα μπορείς να χτυπάς ρυθμικά τα πόδια σου και στο Β θέμα μπορείς να χτυπάς παλαμάκια.

Και με τις άλλες μουσικές φόρμες τι γίνεται

Φαντάσου ότι καθένα από τα παρακάτω γεωμετρικά σχήματα που βλέπεις είναι και ένα μουσικό θέμα (Α Β Γ Δ).

Αν οι παρακάτω συνδυασμοί σχημάτων περιέγραφαν τη μορφή (φόρμα) μουσικών έργων, τι μορφή θα είχαν; Γράψε τη μορφή του στο κουτάκι που βρίσκεται δίπλα στον κάθε συνδυασμό, ακολουθώντας το παράδειγμα:

1.

2.

3.

4.

Κοίταξε προσεκτικά τους συνδυασμούς τρία και τέσσερα.

Τι παρατηρείς; Βλέπεις κάποιο σχήμα να επαναλαμβάνεται συχνά;

Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

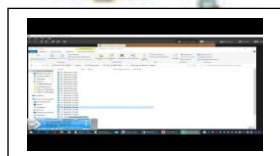
Επαναλαμβάνεται
διαρκώς το Α μετά
από κάθε καινούργιο
γράμμα. Α Β Α Γ Α.....

Τα μουσικά έργα που έχουν τη φόρμα Α Β Α Γ Α ή Α Β Α Γ Α Δ Α στον κόσμο της μουσικής ονομάζονται Ροντιό (στα ελληνικά σημαίνει κύκλος). Ονομάστηκαν έτσι γιατί ένα από τα θέματά τους επαναλαμβάνεται συχνά, με αποτέλεσμα καθώς τα ακούμε να μας δίνουν την εντύπωση ότι η μουσική κάνει κύκλους και έρχεται ξανά και ξανά στα αυτιά μας.

Ο δάσκαλός σου θα βάλει ένα μουσικό απόσπασμα του Ζ. Κόνταϊ (Kodaly) που έχει φόρμα Ροντιό και ονομάζεται «Βιεννέζικο μουσικό ρολόι».

Έχει τέσσερα μουσικά θέματα και το θέμα Α περιγράφει τους ήχους ενός ρολογιού.

Και τώρα άλλη μία μουσική φόρμα θα κάνει την εμφάνισή της

Μου ζήτησαν να ζωγραφίσω έναν χρωματιστό κύκλο, μα μου αρέσουν τόσο πολύ οι κύκλοι, που θα ζωγραφίσω τρεις: τον καθένα όμως όχι εντελώς όμοιο, αλλά λίγο διαφορετικό από τον άλλο.

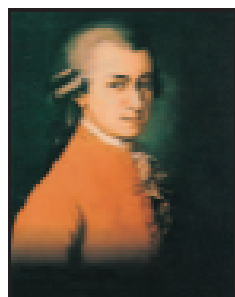
Και στον κόσμο της μουσικής μπορεί να συμβεί κάτι αντίστοιχο.

Πολλές φορές συμβαίνει σε ένα μουσικό έργο να υπάρχει μόνο ένα θέμα (Α).

Αυτό το μουσικό όμως θέμα επαναλαμβάνεται κάθε φορά, όχι εντελώς όμοιο αλλά με μικρές παραλλαγές.

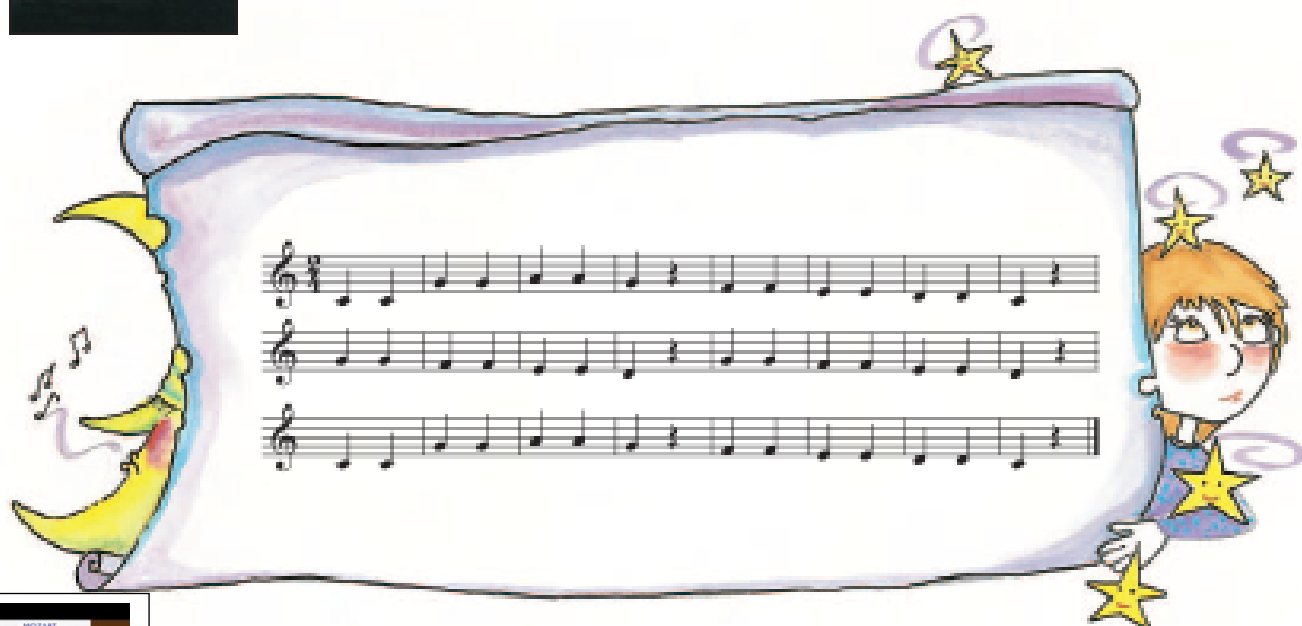
Στη μουσική όταν ένα έργο έχει τέτοια μορφή ονομάζεται **θέμα και παραλλαγές** και συμβολίζεται Α, Α1, Α2 κτλ. (ανάλογα με το πόσες παραλλαγές έχει γράψει ο συνθέτης).

Φόρμα θέμα και παραλλαγές: πάντα το ίδιο θέμα, αλλά κάθε φορά λίγο αλλαγμένο.

Ο Β. Α. Μότσαρτ εμπνεύστηκε από τη μελωδία του τραγουδιού «Φεγγαράκι μου λαμπρό» και έγραψε ένα μουσικό έργο με φόρμα θέμα και παραλλαγές.

Το μουσικό θέμα Α που χρησιμοποιεί ο Β. Α. Μότσαρτ είναι ολόκληρη η μελωδία του τραγουδιού «Φεγγαράκι μου λαμπρό».

ΑΚΟΥΣΤΕ
ΜΕΧΡΙ 01:30

Ακουσε... ο δάσκαλός σου έχει βάλει ήδη ένα μουσικό απόσπασμα από το έργο του Β. Α. Μότσαρτ στο οποίο θα ακούσεις το θέμα και δύο παραλλαγές του.

αυτά είναι

Στον κόσμο της μουσικής δύο πολύ γνωστές σου έννοιες, το όμοιο και το διαφορετικό, συνυπάρχουν αρμονικά δημιουργώντας τις μουσικές φόρμες.